

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรมด้วยศาสตร์ละคร

LEARNING PROCESS DEVELOPMENT THROUGH DRAMATIC ARTS' REAL IMAGINATION

เพียรพิลาส พิริยาโกคานนท์¹ และศราววุฒิ ปิ่นทอง²
Piampilas Piriaphokanont¹ and Sarawuth Pinthong²

^{1,2}คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
^{1,2}Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University
E-mail: piampilas0111@gmail.com

Received: January 25, 2022
Revised: March 9, 2022
Accepted: March 12, 2022

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนไทย คือ การจัดการเรียนรู้ที่ขาดความสมดุล รวมทั้งขาดการวิจัยและพัฒนาจนส่งผลให้ขาดนวัตกรรมด้านการศึกษา ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรมด้วยศาสตร์ละคร เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีศาสตร์ละคร ฯลฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ศาสตร์ละครเป็นสื่อที่สะท้อนศิลปะและจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ให้ปรากฏออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการด้วยศาสตร์ละครนั้นสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการเตรียมกระบวนการเรียนรู้ผ่านละคร 2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยดำเนินการผลิตละครหรือการจัดแสดงละคร 3) ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้โดยการทำแบบประเมินหรือแบบทดสอบ และ 4) ขั้นปรับปรุงและพัฒนาโดยนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ นอกจากนี้แล้วยังพบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยศาสตร์ละคร คือ ครูผู้จัดการเรียนรู้ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ต้องมีทักษะการสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ

การเรียนรู้ การพัฒนาการเรียนรู้ จินตนาการที่สัมผัสได้ ศาสตร์ละคร

ABSTRACT

The article aims to present the method of the Learning Process Development through Dramatic Arts' Real imagination. It is a qualitative study by reviewing related documents such as concepts, learning theories, drama theory, etc. To analyze data by content analysis. The results showed; Dramatic art is a medium that reflects the artistry

and imagination of the creator concretely. It can develop learning processes through touchable imagination by Dramatic Art as follows: 1) Preparation of learning process through drama. 2) Step into the lesson by drama production. 3) The step of evaluation learning is by assessment or a test. 4) Improvement and development by analyzing the results of the assessment. In addition, the key factor that affects learning by dramatic art is a teacher as a learning manager. While they must possess the essential qualities of communication skills and creativity.

Keywords

Learning, Learning Development, Tangible Imagination, Dramatic Art

บทนำ

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในระบบการศึกษาและส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมการศึกษาในสังคมและเมื่อมนุษย์เกิดการเรียนรู้ มนุษย์จะสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนรู้มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้เช่นกัน อีกทั้งเมื่อกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นถูกประเมินว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อกระบวนการเรียนรู้นั้น ๆ ถูกนำมาใช้กันต่อ ๆ มาจนกลายเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในที่สุด และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งนั้นได้ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคล สังคม ระบบการศึกษาและประเทศชาติอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งการเรียนรู้ของผู้คนในสังคมมนุษย์นั้นมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และมีวิวัฒนาการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนโดยเริ่มจากการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ การสอบถามจากผู้มีอำนาจ รวมทั้งการคาดเดาจนกระบวนการเรียนรู้นั้นเริ่มมีความเป็นระบบขึ้นเมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักการใช้หลักของเหตุและผล ซึ่งกลายมาเป็นที่มาของการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างเป็นระบบหรือกระบวนการวิจัยนั่นเอง (Sorasuchat, 2020)

ในขณะที่โลกเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังที่กลุ่มนักทฤษฎีเทคโนโลยีนิยมเชื่อว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถที่จะชี้้นำสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงการเรียนรู้ได้ (Intaratud, 2011) โดยที่เทคโนโลยียังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม ๆ หรือแม้กระทั่งนำเอาวิธีการวิจัยมาใช้ในยุคที่เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดชี้้นำความเป็นไปต่าง ๆ ภายในสังคมนั้น อาจจะยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้เชี่ยวชาญพบว่าปัญหาทางการศึกษาในปัจจุบันนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการ ดังที่ Toranin (2021) กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนไทยในปัจจุบัน คือ การขาดความสมดุลโดยมุ่งเน้นด้านสติปัญญาความรู้แต่ขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ คู่กันไป เช่น ขาดการให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้านศิลปะทั้งที่ศิลปะสามารถพัฒนาสมองซีกขวาช่วยให้เกิดจินตนาการและเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้นอกจากนี้แล้วปัญหาด้านการเรียนรู้อย่างมีสาเหตุมาจากระบบการศึกษาที่อ่อนแอด้านการวิจัย ทำให้ขาดการวิจัยและพัฒนาจนส่งผลให้ขาดนวัตกรรมด้านการศึกษา ทำให้ระบบการศึกษายังคงอยู่ในรูปแบบเดิม ๆ คือ ให้ความสำคัญกับการท่องจำ ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเจตนารมณ์

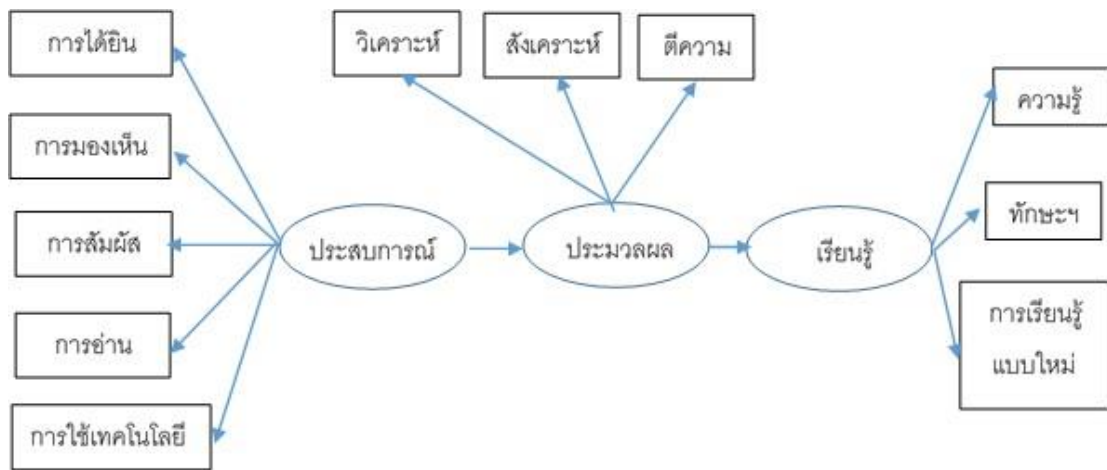
อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเรียนการสอน โดยเสนอแนวทางปฏิบัติให้เกิดการพัฒนา กระบวนการวิเคราะห์เพื่อลดการท่องจำ ดังนั้น ผู้จัดการเรียนรู้ต้องมีความรู้และความเข้าใจ และสามารถพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ และสามารถนำไปสู่การเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติ

ผู้จัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการบูรณาการรูปแบบหรือวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์หรือการเรียนรู้งานศิลปะ นอกจากจะเรียนรู้ภายในชั้นเรียนแล้ว อาจจะสามารถสร้างการเรียนรู้ผ่านวิธีการอื่น เช่น การชมละครที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพราะละครเป็นศิลปะแขนงหนึ่งซึ่งจะช่วยทำให้ได้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลินและจินตนาการรวมทั้งความผ่อนคลายที่สามารถช่วยให้เกิดการจดจำเนื้อหาได้ง่าย ดังที่ Khaemanee (2007) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหา และบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา อีกทั้งสามารถทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้น ได้นาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีแรงต้านความรู้ซึ่งอธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิผลนั้น จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีแรงต้านความรู้เล็กน้อย และเกิดความผ่อนคลายนั่นเอง (Krashen, 1983)

ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้ผ่านสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบตัวรวมไปถึงจินตนาการด้วยเช่นกัน ดังนั้น บทความ ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษจากการทบทวนวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และศาสตร์ละคร ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการที่สัมผัสได้ด้วยศาสตร์ละครเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อ ระบบการศึกษาในอนาคต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

“การเรียนรู้” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของบุคคลซึ่งเกิดจากการได้รับประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Auparamai, 1997) สอดคล้องกับ Klein (1991) อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่าง ค่อนข้างถาวรซึ่งไม่ได้เกิดจากอุบัติเหตุหรือสภาวะผิดปกติ กล่าวได้ว่า “การเรียนรู้” คือ กระบวนการ ที่ทำให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ความคิดหรือการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาซึ่งเป็น ผลมาจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมนุษย์สามารถเรียนรู้ได้โดย การได้ยิน การมองเห็น การสัมผัส การอ่านและการใช้เทคโนโลยี จากนั้นจึงนำข้อมูลเหล่านั้น มาทำการวิเคราะห์หรือประมวลผล และผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น คือ ความรู้ ทักษะ การควบคุมอารมณ์และทักษะ การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ และจากข้อมูลที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถ นำเสนอองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จะถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน และทฤษฎีการเรียนรู้ทางมนุษยนิยม ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้มีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยมมีแนวคิดสำคัญ คือ พฤติกรรมของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของพวกเขายังไง แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมได้รับอิทธิพลและเรียนรู้จากแรงเสริมภายนอกมากกว่าแรงเสริมภายใน ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมเป็นพื้นฐานของจิตวิทยาที่สามารถสังเกตและวัดได้ การเสริมแรงเชิงบวกเป็นองค์ประกอบที่ได้รับความนิยม การปรับสภาพแบบคลาสสิกที่พบในการทดลองของ Pavlov ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ได้รับแรงจูงใจโดยตรงจากรางวัลที่จะได้รับ (Anusornrangkul, 2012) ในขณะที่ Thorndike (2010) นั้นอธิบายว่าการเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหา เมื่อผู้เรียนรู้พบปัญหา จะมีปฏิกิริยาตอบสนองแบบคาดเดาซึ่งเป็นการลองผิดลองถูกและผู้เรียนรู้อาจจะทดลองทำหลายวิธีจนกระทั่งประสบความสำเร็จในที่สุด โดยที่ผู้เรียนรู้อาจเชื่อมโยงสิ่งเร้าด้วยการตอบสนองที่เหมาะสมได้ ซึ่ง Skinner (1972) อธิบายว่า การทำให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นอาจต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองให้ชัดเจนขึ้น ด้วยการให้สิ่งเร้าที่เป็นตัวเสริมแรง การเสริมแรงทุกครั้งจะส่วนช่วยให้การตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ของร่างกายมีการตอบสนองที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งหมายถึงการตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ที่มากขึ้นนั่นเอง

ในขณะที่นักทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยมนั้น จะให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์หรือการตอบสนองระหว่างสิ่งเร้าภายนอกซึ่งส่งผ่านโดยสื่อต่าง ๆ กับสิ่งเร้าภายใน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจหรือกระบวนการรู้ – คิด หรือกระบวนการคิดที่สามารถช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด ประกอบด้วย (1) ความใส่ใจ (2) การรับรู้ (3) การจำได้ (4) การคิดอย่างมีเหตุผล (5) จินตนาการ (6) การมีแผนรองรับ (7) การตัดสินใจ (8) การแก้ปัญหา (9) การจำแนกจัดกลุ่ม และ (10) การตีความหมาย ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธิปัญญานิยมจะให้ความสำคัญกับความสามารถในการกำหนด

วัตถุประสงค์ การวางแผน ความตั้งใจ ความคิด ความจำ การคัดเลือก และการให้ความหมายกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์ และวิธีการที่ผู้เรียนรู้ใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้จะขึ้นอยู่กับพัฒนาการของผู้เรียนรู้ โดยผู้จัดการเรียนรู้จะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดสิ่งแวดล้อมด้านข้อมูล วัตถุประสงค์ คำถามและตั้งความหวังว่าผู้เรียนรู้จะค้นพบคำตอบด้วยตนเอง Bruner ได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) การเรียนรู้จากการสัมผัส ได้แก่ การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยการสัมผัสทางกายภาพ (2) การเรียนรู้จากภาพความจำ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จินตนาการเพื่อที่จะสรุปและใช้แทนการกระทำ และ (3) การเรียนรู้จากสัญลักษณ์ เป็นการพัฒนาการขั้นสูงสุด และในขั้นนี้จะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้มากขึ้น (Chorsoongneon, 2011) ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายนั้น David & Scott (1963) ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรียนรู้ หากผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เคยได้เรียนรู้มาก่อน คือ จะต้องมีการนำเสนอความคิดรวบยอดหรือกรอบแนวคิดหรือกรอบแนวคิดในเรื่องใด ๆ แก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระนั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความหมายในเนื้อหาสาระนั้น

ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแบบผสมผสานนั้น อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นมีหลายลักษณะ ดังนั้น การยึดเอาแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้เพียงแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเพื่อนำมาอธิบายลักษณะของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ย่อมมีข้อจำกัดในการนำมาอธิบายเพราะยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาได้อย่างเพียงพอและยังส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการนำเอาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอีกด้วยเช่นกัน โดยที่ Gagne (1970) กล่าวว่า ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะของการสะสม โดยเริ่มจากพื้นฐานง่าย ๆ ไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและความสามารถในการเรียนรู้ในระดับที่ซับซ้อนต้องอาศัยความสามารถในการจัดการ 2 ด้าน ได้แก่ การดำเนินการและการลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการเคลื่อนไหวและทักษะทางสติปัญญา และผลที่เกิดจากการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ (1) ข้อมูลด้านถ้อยคำ (2) ทักษะทางสติปัญญา (3) ทักษะการเคลื่อนไหว (4) ทักษะคิด และ (5) กลวิธีทางปัญญา โดยที่ทั้ง 5 ลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากวิธีการเรียนรู้และทักษะเดิมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ภายใน ส่วนสิ่งเร้าที่สนับสนุนถือเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ภายนอก

ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสุดท้ายหรือทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษย์นิยมจะมีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีกลุ่มที่เน้นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่จะมีความเป็นวิทยาศาสตร์มากกว่า เพราะมีลักษณะเป็นกระบวนการมากขึ้น นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเป็นมนุษย์และมีมุมมองเกี่ยวกับมนุษย์ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และยังเชื่อว่ามนุษย์มีอิสระที่เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ดีจากการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากผู้จัดการเรียนรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนี้ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ โดย Maslow (1970) อธิบายว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น อีกทั้งยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง ส่วน Rogers (1969) ซึ่งอธิบายไว้ว่า ผู้เรียนรู้แต่ละคนเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่สูงและมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอยู่แล้ว และในการการเรียนรู้ควรเน้นกระบวนการเป็นสำคัญอีกทั้งควรจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้อบอุ่นและมีความปลอดภัย

การเรียนรู้ไม่ว่าจะถูกพัฒนามาจากทฤษฎีกลุ่มใด สิ่งที่เหมาะสมกัน คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้เรียนรู้ให้เปลี่ยนจากไม่รู้ไปสู่การรู้นั่นเอง

จินตนาการเชิงรูปธรรมในศาสตร์ละครกับการพัฒนาการเรียนรู้

จินตนาการ หรือ Imagination มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน Imaginatio, -ōnis หมายถึงความสามารถทางจิตเพื่อแสดงภาพของสิ่งต่าง ๆ ในอุดมคติ หรือ ความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ต้องอ้างอิงเหตุผล โดยปล่อยความคิดให้เป็นอิสระ คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือสิ่งที่แปลกไปจากสิ่งเดิม ๆ มักมีประสบการณ์เป็นแรงกระตุ้นให้คิดไปตามอารมณ์พอใจ โดยสามารถสร้างมโนภาพในความคิดแล้วแสดงออกมาในด้านต่าง ๆ เช่น วาดภาพ ประติมากรรม หรือ บทประพันธ์ ซึ่งการนำเอามโนภาพในความคิดแล้วแสดงออกมาในด้านต่าง ๆ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างจินตนาการให้มีความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้นั่นเอง เช่นการนำเอาบทประพันธ์มาถ่ายทอดในรูปแบบละครเป็นต้น

Sirikaya (1992) อธิบายว่า อริสโตเติล ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของละคร ไว้ในหนังสือ Poetics ว่า ละครเกิดจากสัญชาตญาณการเลียนแบบของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความสามารถเหนือสัตว์โลกทั้งปวง และสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้ ซึ่งต่อมา โรลองด์ บาร์ธส์ ได้ให้ความหมาย “ละคร” ไว้ดังนี้ ละครคือเครื่องจักรแห่งการสื่อสารประเภทหนึ่ง ในขณะที่ไม่ได้ทำงานเครื่องจักรนี้ซ่อนตัวอยู่หลังม่าน แต่เมื่อมีการเปิดตัวเครื่องจักรนี้มันจะส่งสารจำนวนหนึ่งมายังเราทันที สารเหล่านี้มีลักษณะพิเศษเฉพาะ กล่าวคือ มันถูกส่งมาพร้อม ๆ กันด้วยจังหวะที่ต่างกันในการแสดงแต่ละช่วงเวลา และนี่คือลักษณะความเป็นละคร (Wiwatsorn, 1995) ส่วน Kururatana & Kangpenkhae (1996) อธิบายเพิ่มเติมว่า คำว่า “ละคร” มาจากภาษากรีกว่า Dra-o ซึ่งหมายถึง “ฉันทะทำฉันทะแสดง” และยังให้ความหมายของละครว่า “ละคร” หมายถึง การแสดงเพื่อให้เกิดความบันเทิงและเป็นวิธีการที่เก่าแก่และง่ายที่สุดในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการติดต่อ Punthumkomol (1999) กล่าวไว้ว่า การแสดงละครเป็นศิลปะที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากการเลียนแบบชีวิต เพื่อแสดงออกถึงเรื่องราวความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และแสวงหาความเข้าใจชีวิตที่พึงได้รับการชมละครที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นนั้น ดังนั้น ละครสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนได้ในหลากหลายมิติเพื่อเสริมสร้างให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 (Jaidee, 2020) และ Rattanin (2003) อธิบายไว้ว่า คำว่า “ละคร” แต่เดิมนั้น หมายถึง การแสดงร่ายรำเป็นเรื่องราวติดต่อกัน หรือแม้แต่ คำว่า “lakon” ในภาษาชวาจะหมายถึงการแสดงท่าหรือการบรรยายโดยมีท่าทางประกอบ

ภาพที่ 2 กิจกรรมละครและการเล่าเรื่องสำหรับเด็กปฐมวัย
ที่มา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

การแสดงละครมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนมาโดยตลอด และเราจะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของละครกับชีวิตของผู้คนในสังคม เพราะละครจะถูกใช้ป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชีวิตของผู้คนในสังคมตามแต่จินตนาการของตนเอง ซึ่งผู้สร้างสรรค์บทละครมักจะนำเรื่องของการต่อสู้ดิ้นรนของมนุษย์ที่จะบังคับชีวิตให้เป็นไปตามจินตนาการของตนเองมาสร้างสรรค์เป็นบทละครอยู่เสมอ หรือ พยายามแสดงให้เห็นถึงความพยายามของตัวละครที่จะทำให้ชีวิตตนเองประสบความสำเร็จ นอกจากนี้แล้วผู้ชมละครยังสามารถเกิดการเรียนรู้ที่จะเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตมากขึ้นจากการชมละคร และบางครั้งสามารถนำเอาบทเรียนที่ได้จากการชมละครมาแก้ไขปัญหาชีวิตให้คลี่คลายลงไปได้ด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าละครสะท้อนสังคมและมนุษย์เกิดการเรียนรู้จากละคร

ภาพที่ 3 กิจกรรมการแสดงละครสะท้อนสังคม
ที่มา: <http://www.themoderntheater.org/บทละครเพื่อการศึกษา/>

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศาสตร์ละครถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชนและระดับสังคม มีการนำเอากิจกรรมทางการละครไปประยุกต์ใช้กับงานด้านการเรียนรู้และพัฒนามนุษย์ในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติการศึกษา ชุมชน สาธารณสุข ฯลฯ ซึ่ง Chutintaranond (2017) กล่าวว่า ละครการศึกษาที่มีจุดเริ่มต้นที่ยาวนานตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 การกำหนดทิศทางการพัฒนาของละครการศึกษา ทำให้เกิดสถาบันการศึกษาเพื่อผลิตครูที่มีความเชี่ยวชาญในการนำละครการศึกษาไปใช้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ละครศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองทั้งทางด้านพุทธิจริต และพลังทักษะผ่านการมีส่วนร่วมในละครที่ครูนำไปจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจะเกิดเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ที่นำศาสตร์ละครไปใช้จะมีความเชื่อว่า ละครสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา มนุษย์และสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ (Ackroyd, 2000; Nicholson, 2005) และในมิติของการศึกษานั้น ละครได้ถูกนำไปใช้กับกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ และนักการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กระบวนการละครสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต ในศตวรรษที่ 21 (Dawson & Lee, 2018; İsyar & Akay, 2017; Van de Water, McAvoy & Hunt, 2015) โดยที่ศาสตร์ละครในมิติของการศึกษาได้ถูกพัฒนาจนถึงปัจจุบันซึ่งผู้เขียนเชื่อมั่นว่า ยังคงถูกพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สามารถสรุปความหมายของละครได้ว่า หมายถึง การแสดงออกด้วยภาษาและท่าทางของมนุษย์เพื่อสื่อสาร เรื่องราว และอารมณ์ ความรู้สึกและความคิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิง เพิ่มพูนปัญญาและชำระล้างจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

ละครเกิดขึ้นจากการนำภาพประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์มาผูกเป็นเรื่องและจัดเสนอในรูปของการแสดงทำให้สามารถรับรู้และสัมผัสได้ นอกจากนั้นศาสตร์ละครยังได้นำเอา ศิลปะที่หลากหลายสาขามารวมเข้าไว้ด้วยกันด้วย เช่น ดนตรี การออกแบบ การประพันธ์ การกำกับ การแสดง ศาสตร์ละครจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีความลึกซึ้งละเอียดอ่อนและมีสุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้แล้วละครยังสะท้อนศิลปะและจินตนาการต่าง ๆ ของผู้สร้างสรรค์ให้ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านบทละครหรือตัวละคร (Pradittan, 2016) ซึ่งเราอาจเรียกได้ว่าเป็นคือการประกอบสร้าง “จินตนาการ” ที่มีความเป็นนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ดังที่กล่าวมาในตอนต้นนั่นเอง และหากวิเคราะห์ละครในมิติของการทำหน้าที่สื่อแล้วจะพบว่า หนึ่งในหน้าที่ของสื่อละคร คือ “การให้ความรู้” นอกจากนี้ยังพบว่า ภาษาละครนั้นทำหน้าที่ทั้งสิ้น 6 ประการ คือ (1) หน้าที่ด้านอารมณ์ ซึ่งจะบอกแก่ผู้ดูว่าตัวละครนั้น ๆ มีบุคลิกลักษณะอย่างไรและอยู่ในอารมณ์ใด (2) หน้าที่ด้านการตอบรับโดยมุ่งหมายที่จะได้ปฏิริยาตอบกลับ (3) หน้าที่ด้านอ้างอิงทำให้ผู้ดูไม่สับสนบริบทของการสื่อสารดังกล่าว ซึ่งนำไปสู่ลักษณะ “ความเป็นจริง” ประการหนึ่ง (4) หน้าที่ด้านความงาม ช่วยเพิ่มความหมายให้แก่คำพูด (5) หน้าที่ด้านการตรวจสอบ เน้นที่การติดต่อระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ในรูปพฤติกรรมที่แสดงออกมา และ (6) หน้าที่ด้านยืนยันความเข้าใจ เน้นที่ตัวรหัสที่ใช้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้รับสารเข้าใจในรหัสที่ผู้ส่งสารส่ง (Jakobson, 1960)

ขั้นตอนการผลิตละคร

“ละคร” คือ ผลผลิตด้านการแสดงซึ่งเกิดจาก 1) นักแสดง 2) สถานที่ที่ทำให้เกิดการแสดง 3) ผู้ชม และอาจจะมียุคประเภททางศิลปะแขนงต่าง ๆ นับตั้งแต่การเขียนบทละคร หรือตีความบทละครที่มีผู้อื่นเขียนไว้เรียบร้อยแล้ว การฝึกซ้อมการแสดงไปจนถึงการออกแบบและสร้างฉาก การจัดแสง เครื่องแต่งกาย แต่งหน้า เสียงและดนตรี การผสมผสานองค์ประกอบทุก ๆ ด้านเข้าด้วยกันเพื่อสื่อความหมายบางอย่างจากผู้สร้างสรรค์งานไปสู่ผู้ชม (Juenwattanaporn, 2004)

Kongkarn (2019) อธิบายว่า กระบวนการผลิตละครมีขั้นตอนดังนี้ (1) การเขียนบทละคร โดยผู้สร้างสรรค์เลือกการสร้างละครจากโครงเรื่องที่มีอยู่แล้วโดยให้ความสำคัญสอดคล้องกับปัญหาของผู้เรียนรู้ แล้วจึงนำมาสร้างเป็นบทละคร และเขียนเป็นบทสนทนา ซึ่งยึดตามแก่นของเรื่องว่าต้องการนำเสนอประเด็นอะไร (2) การกำกับการแสดง เป็นขั้นตอนในการควบคุมการแสดงให้เป็นไปตามบท หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดละคร (3) การออกแบบเสื้อผ้าและหน้าผม เป็นขั้นตอนในการกำหนดองค์ประกอบด้านเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของละคร (4) การออกแบบเครื่องดนตรีประกอบการแสดง เป็นขั้นตอนในการกำหนดองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการสื่ออารมณ์ ส่วน Diloksirithanapat (2019) กล่าวว่า ขั้นตอนการสร้างละครเพื่อการศึกษา มี 10 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ทำความรู้จักกับพื้นที่หรือชุมชน (2) เก็บข้อมูลในชุมชน (3) วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลหาแก่นเรื่องและหาข้อมูลเพิ่มเติม (4) ฝึกพื้นฐานการละคร การแสดง บทและการกำกับการแสดง (5) เลือกเรื่องราวจากท้องถิ่นและการตีความ (6) ออกแบบการแสดงโดยใช้โครงสร้างละคร 5 ฉาก (7) คัดสรร ชุด กลางและเชื่อมต่อ (8) ออกแบบกระบวนการละครเพื่อการศึกษาในเวลาก่อนการแสดง ระหว่างการแสดง และหลังการแสดง (9) สรุปประเมินผล (10) วางแผนการทำงานต่อเนื่อง ในขณะที่ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลจากการใช้ละครกับการเรียนรู้มีดังนี้

Seethongpeay (2019) พบว่า ผลการประเมินการทำงานกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการละครนักเรียนจำนวน 30 คน ประเมินเป็นรายกลุ่ม 5 กลุ่ม พบว่า นักเรียนทุกกลุ่ม มีพฤติกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tipmontri (2013) ซึ่งพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการบริการหลังการเรียน บทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการบริการที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 ส่วนผลการวิจัยของ Sripraserd & Yawilerng (2021) พบว่า ผลคะแนนของนักเรียนหลังได้รับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการละครมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงขึ้นและผลจากการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจหลังได้รับการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการละคร และผลการวิจัยของ Nisapa (2011) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ผ่านการเล่านิทานไม่จบเรื่อง มีคะแนนความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ragnarsdóttir & Thorkelsdóttir (2012) พบว่า ละครเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และสำหรับนักศึกษาต่างชาติ จะเห็นว่าผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำเอาวิธีการที่หลากหลายเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน

Wongyai (2004) กล่าวว่า การบูรณาการ คือ การผสมผสานที่กลมกลืนกันอย่างมีคุณภาพระหว่างองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่มีเป้าหมายตรงกันเพื่อให้ได้มาสิ่งใหม่หรือสภาพใหม่ที่มีค่าและสมบูรณ์แบบและได้ประโยชน์จากการบูรณาการสู่ชีวิตและการเรียนรู้ ดังนั้น การบูรณาการจะเป็นการผสมผสานวิธีการและศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรง และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะวินัยและมีความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จะมี 2 ลักษณะ คือ

- 1) การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ภายในศาสตร์เดียวกัน หมายถึง การผสมผสานความรู้ที่อยู่ภายในศาสตร์หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน
- 2) การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ระหว่างศาสตร์หรือข้ามศาสตร์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ ซึ่งหมายถึงการผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ ภายใต้ประเด็นหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างประสบการณ์เรียนรู้จากประสบการณ์ โดยใช้ทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในศาสตร์ตั้งแต่ 2 ศาสตร์ขึ้นไปเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างความรู้

สรุป

ละครมีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ทางปัญญาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งมิติภายนอกและภายในของผู้ร่วมกระบวนการหรือผู้เรียนรู้ อีกทั้งสื่อละครยังเป็นสื่อที่สะท้อนศิลปะและจินตนาการต่าง ๆ ของผู้สร้างสรรค์ แล้วทำให้จินตนาการนั้นมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถรับรู้และสัมผัสได้ ศาสตร์แห่งการสร้างสรรค์ละครประกอบไปด้วยองค์ความรู้ที่หลากหลายสาขา ทั้งความรู้ด้านดนตรี ด้านการกำกับการแสดง ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทละคร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรมด้วยศาสตร์ละคร ประกอบด้วยการบูรณาการของกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ (Preparing) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยการผลิตละคร (Drama Production) ขั้นตอนประเมินและวัดผล (Evaluation) และขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนา (Development) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ขั้นตอนเตรียมกระบวนการเรียนรู้ผ่านละคร ประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยที่การกำหนดวัตถุประสงค์จะมีความสำคัญเพราะจะทำให้การดำเนินงานในภาพรวมมีทิศทางที่ชัดเจน และช่วยให้ผู้จัดการเรียนรู้รู้ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร
 - 1.2 กำหนดเนื้อหาที่ต้องการจัดการเรียนรู้ เช่น เมื่อต้องการเรียนจัดการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ อาจจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่าต้องการนำเสนอประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาใดเพื่อช่วยให้การสืบค้นข้อมูลตรงประเด็นมากที่สุด
 - 1.3 วางแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์ละคร โดยการกำหนดคณะทำงานและจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ผู้แสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบท ผู้สร้างสรรค์ฉากละคร ฯลฯ ทั้งนี้จำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้องอาจขึ้นอยู่กับขอบเขตของกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

1.4 การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการถ่ายทำ ในกรณีที่ต้องการบันทึกเป็นวีดิทัศน์ หรือหากเป็นการจัดละครเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนอาจจะไม่ต้องดำเนินการถ่ายทำ

1.5 การจัดเตรียมชุดประเมินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ได้แก่ แบบประเมินหรือแบบทดสอบ

2) การนำเข้าสู่บทเรียนโดยดำเนินการผลิตละครหรือจัดแสดงละครเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรม

3) การประเมินวัดผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านละคร โดยการให้ผู้เรียนรู้ทำแบบประเมินหรือแบบทดสอบ

4) นำผลการประเมินการเรียนรู้มาทำการวิเคราะห์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรมที่สัมผัสได้ด้วยศาสตร์ละครในครั้งต่อไป

นอกจากนี้แล้วจากการศึกษายังพบว่า ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยศาสตร์ละครผ่านการบูรณาการของ 4 ขั้นตอนดังที่กล่าวมาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ต้องมีทักษะการสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์ในการบูรณาการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านจินตนาการเชิงรูปธรรมด้วยศาสตร์ละคร

References

- Ackroyd, J. (2000). Applied theatre: Problems and possibilities. *Applied theatre researcher/IDEA Journal*. (1), 1–12. Retrieved from <http://www.griffith.edu.au/centre/cpci/atr/journal/article>
- Anusornrangkul, N. (2012). *pat̄chai thī song phon tō̄ kan̄riānrū phūnthān kānchai khō̄mphūtō̄ phūā sāng ngān ‘ō̄k bǣp khō̄ng phū rīān thī mī phūnthān dān kān rīān thī tǣktāng kan* [Factors affecting learning the basics of using computers to create designs]. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- Auparamai, P. (1997). *phūnthān khō̄ng kānsuksā* [Basic of education]. 15th ed. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chorsoongneon, Y. (2011). *kān khīt chōng hēt̄phon khō̄ng dek pathommawai thī dai rap kānchat prasopkān bǣp sāng ‘ongkhwām̄rū tām nā̄o khō̄n satrakti wit* [Rational thinking of early childhood children who received constructivist cognitive experiences]. Master degree's thesis. Srinakharinwirot University.
- Chutintaranond, T. (2017). *lakhō̄n suksā nai sangkhom Thai* [Educational theatre in western and Thai society]. *University of the Thai Chamber of Commerce Academic Journal*. 37(4), 195–207.
- David, G. A. and Scott, J. A. (1963). *Guiding Creative Talent*. Englewood Clifts: Prentice-Hill. Inc.
- Dawson, K. & Lee, B. K. (2018). *Drama-based pedagogy: Activating learning across the curriculum*. London: Intellect.

- Diloksirithanapat, K. (2019). *kān wikhōṅ krabuānkān phalit lakhōṅ doī klum kān sadæng lakhōṅnai kānsuksā* (TIE) nai prathēt Thai [The analysis of the process of play producing by group performing theatre in education (TIE) in Thailand]. *Journal of Institute of Culture and Arts, Srinakharinwirot*. 20(2), 152–161.
- Gagne, R. M. (1970). *The Condition of Learning*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Intaratud, K. (2011). *pratyā nithēsāt læ thritsadi kānsūsān* [Philosophy of communication arts and communication theory]. Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Publisher.
- Įşyar & Akay. (2017). The use of drama in education in primary schools from the viewpoint of the classroom teachers: A mixed method research. *Journal of Education and Practice*. 8(28), 215–230.
- Jaidee, L. (2020). *lakhōṅ sāngsan: krabuānkān rīanrū rūpbæp mai hai sōṅkhloṅg kap thitthāng kānsuksā khōṅg chaṭ* [Creative drama: a new learning process to accord with national education direction]. Master degree's thesis. Sunandha Rajabhat University.
- Jakobson, R. (1960). *Linguistics and Poetics*. In T. Sebeok (Ed). Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- Juenwattanaporn, P. (2004). *lakhōṅ sāngsan samrap dek* [Creative drama for children]. Bangkok: Academic Quality Development Institute.
- Khaemane, T. (2007). *saṭ hæng kānsōṅ: khwāmru phūā kānčhatkān krabuānkān rīanrū thī mī prasitthiphāp* [Science of teaching: Knowledge for effective learning process management]. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Publisher.
- Klein, S. B. (1991). *Learning*. New York: McGraw - Hill.
- Kongkarn, T. (2019). *kānsāng san lakhōṅ wethī samrap dek nakrīan chan 'anubān sām rūang plā sāirung* [The creation of young people theatre named the rainbow fish for 3RD year kindergarten students]. In *kān prachum wichākān dān manutsayasāt læ sangkhommasāt radap chaṭ khrang thī sōṅg" manutsayasāt læ sangkhommasāt nawattakam sāngsan sangkhom "* [The 2nd National Conference on Humanities and Social Sciences "Humanities and Social Sciences Social Innovation] (p.p. 31-49). Songkla: Songkla Ratchabhat University.
- Krashen, S. D. (1983). *Second language acquisition and second language learning*. 1st ed. Published June. 1998 by Prentice Hall.

- Kururatana, P. & Kangpenkhae, N. (1996). **lakhōṅ sāngsan samrap dek pathommawai** [A creative drama for early childhood]. Bangkok: Kurusapa publisher.
- Maslow, A. H. (1970). **Motivation and personality**. 2nd ed. New York: Harper and Row.
- Nicholson, H. (2005). Participation as art: Research in drama education. **The Journal of applied theatre and performance**. 18(1), 1–3.
- Nisapa, J. (2011). **kānchai kitchakam lakhōṅ sāngsan phān kān lao nithān mai chōp rūāng phūā phatthana khwāmkhīt rirōēm lāe khwāmkhīt la‘īatla‘ō khōṅ dek pathommawai** [Utilization of creative drama activities through story telling incomplete to develop initiative and elaboration young children]. Bangkok: Kasetsart University.
- Pradittan, T. (2016). **chīwit khōṅ nak sadæng lāe kānrīānrū** [An actor’s life live and learn]. **Fine Arts Journal Srinakharinwirot University**. 20(1), 33–43.
- Punthumkomol, S. (1999). **sinlapa kān lakhōṅ samai mai** [The performance arts (Modern drama)]. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Publisher.
- Ragnarsdóttir, Á. H., & Thorkelsdóttir, R. B. (2012). Creative learning through drama. **Drama Research**. 3(1), 2-19.
- Rattarin, M. (2003). **khwāmru būāngton kiēokap sinlapa kānkam kap kān sadæng lakhōṅ** [Introduction to the art of theatrical directing]. Bangkok: Thammasart University.
- Rogers, C. R. (1969). **Freedom to learn**. Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co.
- Sirikaya, N. (1992). **kawīniphon khōṅ ‘arisatotoēn** [The poetics of Aristotle]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Seethongpeay, N. (2019). **kānphatthana khwāmsāmāt kān khīān lāe kān phūt phāsā ‘Angkrit doī chai kitchakam kān lakhōṅ khōṅ nakrīān chan matthayommasuksā chan pī thī sī** [A development of student’s writing and speaking skills through drama activities for Mathayomsuksa 4 students]. (Unpublished Master degree’s thesis). Department of Curriculum and Instruction. College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University, Thailand.
- Skinner, B. F. (1972). **Beyond Freedom and Dignity**. New York: Alfred A. Knopf.
- Sorasuchat, A. (2020). **sathiti prayuk lāe rabiāp withī wichai** [Applied statistics & research methodology]. Khonkhane: Greenness wide Co, Ltd.

- Sripraserd, J. and Yawilerng, R. (2021). **phatthanā thaksa k̄n̄ phut̄ phasā** ‘Angkrit **phān̄ thekn̄ik k̄n̄ lakhō̄n̄** [Developing English Speaking Skill through Drama Techniques. Report from the 7th National Academic Conference]. “Buddhist way, community way, the foundation of life view Lanna society in a new society”. February 28, 2021, at Lamphun Monastic College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thorndike, R. M. (2010). **Measurement and evaluation in psychology and education**. Boston: Prentice Hall.
- Tipmontri. (2013). **prasitthiphon khō̄ng k̄n̄chai k̄n̄ sadǣng botbat̄ sommotti nai k̄n̄sōn̄ phasā** ‘Angkrit **phūa k̄n̄ bōrikan̄** [Effectiveness of role playing in an “English for hospitality services” classroom]. Research Project. Psu Surat Thani Campus. Surat Thani, Thailand.
- Toranin, J. (2021). **khwām mai samadun nai k̄n̄riānrū khō̄ng dek Thai** [The unbalance learning of Thai children]. Retrieved from www.dailynews.co.th/edu.
- Van de Water, M., McAvoy, M. & Hunt, K. (2015). **Drama and education: Performance methodologies for teaching and learning**. London: Routledge, Taylor & Francis.
- Wiwatsorn, W. (1995). **rōng lakhō̄n̄ Farangset̄ samai satawat thī sippæt̄** [18th-century French theatre]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wongyai, W. (2004). **krabūankān̄ phatthanā laksūt̄ læ k̄n̄suksā chōng patibatkān̄** [Process to Curriculum Development and Operational Studying]. Bangkok: Suveeriyasarn.